

Pietari ja Wilhelmina Kurvisen perheen ”ihmeellisiä teitä”

Seija Jalagin

seija.jalagin @ oulu.fi

Pietari ja Wilhelmiina Kurvisen perhe oli 1800-luvun ja 1900-luvun vaihteessa tuttu tuhansille suomalaisille, mutta vain rajatussa piirissä. Lähetystyön ystävät, tukijat ja tekijät tunsivat Pietari Kurvisen ensin Suomen Lähetysseuran piiristä, sittemmin evankelisen herätysliikkeen ehtiväisenä matkasaarnaajana. Suurelle yleisölle tuli tunnetuimmaksi tyttärenpoika Toivo Kärki, joka omaelämäkerrassaan nosti näkyviin Pietari Kurvisen kautta saamansa karjalaiset runonlaulajien juuret.

Kirjoitan Kurvisten perheestä, koska tutustuin aikanaan tarkemmin Ester Kurvisen vaiheisiin. Hän oli Pietari ja Wilhelmiina Kurvisen nuorin lapsi ja yksi keskeisistä tutkimuskohteistani, kun 2000-luvun alussa tein historian alan väitöskirjaa suomalaisesta lähetystyöstä Japanissa. Ester Kurvinen oli ensimmäinen suomalainen naislähetysohjekä Japanissa vuosina 1900–1906 ja tutkin sekä hänen että seitsemän muun naislähetin toimintaa teoksessa *Japanin kutsu: Suomalaiset naislähetit Japanissa 1900–1941* (Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 2007). Tutustuin määrätietoiseen ja oma-aloitteeseen Esteriin, jonka elämäntarina vaivasi pitkään mieltäni. Vuonna 2015 palasin Ester Kurviseen tutkimusartikkelissa, jossa pohdin hänen raskasta ja ristiriitaista elämäänsä papin rouvana ja suurperheen äitinä (Jalagin 2015).

Tässä tekstissä tarkastelen kuitenkin koko Kurvisen perhettä. Olen haravoinut perheen jäseniä esiin arkistoista, julkaisuista, ja kuten nykyään on tapana, Internetistä. Varsinkin digitoitu sanomalehti- ja aikakauslehtikirjasto on tarjonnut paljon mielenkiintoista materiaalia. Keskityn tarkemmin muutamiin henkilöihin, joista osa, kuten Ester Kurvinen-Kärki ja hänen sisarensa Naima Kurvinen, ovat usein jääneet vähemmälle huomiolle.

Pietari ja Wilhelmina Kurvinen – yhteinen hengellinen elämäntyö

Pietari Kurvinen (1842–1925) oli syntyisin Ilomantsista, jossa lapsuutta väritti ahkera työnteke, kuten monilla tuon sukupolven talollisten ja lampuotien jälkeläisillä – ja kuten itseasiassa myöhemminkin maalaistalojen kasvateilla. Luonnonkierron mukana versoi työn eetos, joka on suomalaisen kulttuurin vahvimpia juonteita, puurtamiseen ja kärsimiseen asti jopa niin, että ilonpitokin on toisinaan tulkittu työn laistamiseksi.

Pietari Kurvisen äidin äiti Mateli Kuivalatar Ikonen (1771–1846) oli ”oikia laulajatar”, kuten Elias Lönnrot häntä kutsui. Mateli Kuivalattarelta on peräisin keskeinen osa Kantelettaren (1840) runoista. Mateli tunnettiin myös taitavana parantajana aikana, jolloin korpimaissa ei lääkäreitä nähty.

Ilomantsi oli laulujen lisäksi myös karjalaisten tunteiden ja kohtaamisten maailma, jota Pietari Kurvinen itse on kuvannut näin:

Usioita nuottueita kävi kesät kalastamassa, meillä myös majailemassa, laulamassa, pajattamassa, somaa kieltä sopertamassa: ovet uksiksi sanovat, ikkunoita räppänöiksi, kutsuvat vasemman huraksi, neitosia muatukoiksi. Sepitetiin ja laulettiin Kelvalan kansan lauluja, joissa usein oli syviä siveellisiä neuvoja, jaloja kansan tapoja, oloja ja aatteita, jotka johtivat mielen vilkkaaseen toimintaan ja tempaisivat pois typistyvästä tympeydestä. Viulua ja kanneltakin käytettiin avuksi, mistä väliin johtuivat yksinkertaiset perhetanssit. (Saarisalo siteeraa Kurvista. Saarisalo 1978, 16–17)

Karjalaisuudesta löysi myös Toivo Kärki yhteyden äitinsä Ester Kurvisen sukuun ja sen perinteisiin. Sillä tavalla sukutausta voi antaa merkittäviä identiteetin rakennuspuita. Ja toden totta, jokaisella meistä on monta sukua, joista ammentaa. Kun mennään 10 sukupolvea taaksepäin, jokaisella meistä on yli 1000 esivanhempaa. On helppo käsittää, kuinka monta erilaista sukukuntaa heidän avullaan aukeaa.

Nuori Pietari Kurvinen pääsi Suomen Lähetyseuran lähetyškoulun ensimmäiselle kurssille vuosina 1862–1868 ja lähti sen jälkeen ensimmäisten viiden lähetin joukossa Saksan kautta Ambomaata kohti. 1900-luvun alkuun asti lähetystyöntekijät olivat miehiä, ja nämä ensimmäiset lähetettiin matkaan naimattomina. Varsin nopeasti lähetysjärjestöt maailmalla tajusivat, että työntekijät voivat paremmin voidessaan jakaa elämänsä kumppanin kanssa. Kurvinen ja muut lähetit viettivät ensimmäiset vuodet Ambomaalla yksin ja varsin yksinäisinä. Morsian Wilhelmina Rosvall matkusti lopulta Ambomalle vuonna 1871. Osa naisista toteutti uskonnollista kutsumustaan lähettivaimoina.

Suomen Lähetyseuran ensimmäiset lähetystyöntekijät ja heidän opettajansa. Takana vas. Juho Heinonen, Juho Nissinen, Karl Emanuel Jurvelin, Antti Piirainen, Martti Rautanen, Karl Leonhard Tolonen, Erkki Juntunen ja Pietari Kurvinen. Edessä vas. Botolf Bernhard Björklund, K. J. G. Sirelius, K. G. Tötterman ja Karl August Weikkolin. Kuvat: Museovirasto

Nuori Pietari Kurvinen matkalla Ambomalle

Viipurissa syntyneen Gustafva Wilhelmina Rosvallin (1846–1912) vanhemmat olivat suutari Gustaf Adolf Rosvall ja Eva Maria Lagerblom. Hänen toiminnastaan kerrotaan hyvin vähän missään lähteissä. Kuten useat vaimot, Wilhelmina Kurvinen on kadonnut ajatuksineen ja sanoineen historian hämärään. Tekoja voimme helposti kuvitella: vaimon ja perheenäidin tehtäviä riitti, kun ensin elettiin lähetysasemalla Lounais-Afrikassa ja sitten Suomessa, jossa puoliso matkusti ympäri maata ja oli paljon poissa kotoa. Ambomaalla Wilhelmina Kurvinen piti koulua naisille ja kestitsi aseman vieraita. Suomessa hänen kerrotaan järjestäneen ensimmäiset lähetysjuhlat maaseudulla, Janakkalassa (Saarilahti 1987).

*Pietari ja Wilhelmina Kurvinen sekä lapset Hanna Maria ja Naema Vilhelmina sekä kasvattitytär Nanguroshi.
Kuva: Museovirasto*

Lähetystyö on kulttuurista vuorovaikutusta, tutustumista uusiin tapoihin, kieliin, ihmisiin ja elämänmuotoihin. Sitä ei helpottanut vaativa uskonnollinen tehtävä toisinaan vihamielisessä ympäristössä. Kotimaassa lähetit taas nostettiin usein jalustalle ”uhrauksiensa” vuoksi ja heitä kierrätettiin lähetysjuhlasta toiseen keräämässä huomiota ja tukea itse työlle. Paluu kotimaahan ja paluusokki onkin usein ollut pahempi kuin kulttuurisokki vieraaseen kulttuuriin mennessä, kuten Kurvisen edellä siteeratut sanat kuvaavat.

Suomeen palanneet Kurviset asettuivat ensin Viipuriin ja muuttivat sitten Helsinkiin. Mukana Ambomaalta kauas pohjoiseen tuotiin myös kasvattitytär Nanguroshi, joka kastettiin vuonna 1876 Suomessa Eva Mariaksi. Toinen kasvattitytär Kuwete jäi Ambomaalle, ja sinne palasi Nanguroshikin 1879.

Perheen kaksi ensimmäistä lasta syntyivät Ambomaalla: Hanna Maria vuonna 1873 ja Pietari Tobias Immanuel vuonna 1874. Ennen kotiinpaluuta vuonna 1875 pikkupoika haudattiin syntymäpaikkansa Ambomaan hiekkaan. Suomeen perhe palasi sairauden vuoksi. Varsinkin malaria vaivasi länsimaalaisia ja monesta lähettiperheestä kuoli aikuisia ja lapsia vaativassa ilmastossa ja oudoissa oloissa. Paluu kotimaahan ei ollut helppo, kuten Pietari Kurvisen omasta kuvauksesta voi päätellä:

Yhtä vieras kuin ennen oli Afrikan ranta astuessamme sinne ensi kerran maihin, vielä paljon vieraammalta tuntui nyt meille oma kotomaamme. Meillä ei ole täällä enää mitään muuta kuin rakkaat sukulaistemme maa on Ambomaa. Kaikki on vierasta täällä. (Saarisalo siteeraa Kurvista. Saarisalo 1987, 109.)

Kurviset vuonna 1889

Pietari Kurvinen toimi Lähetysseuran matkasaarnaajana, mutta ilman vuosipalkkaa. Perhe elikin varsin vaatimattomasti. Lisäksi Kurvinen opetti lähetyskoulun oppilaille monia eri aiheita.

Perheeseen syntyi Suomessa vielä neljä lasta: Naema Vilhelmina vuonna 1876, Ruth Emilia vuonna 1880 (kuoli 1881), Pietari Johannes Immanuel 1882 ja nuorimpana Ester Salome 1883. Isä Kurvinen työskenteli Turun merimieslähetysten saarnamiehenä vuosina 1884–1888 ja toimitti herätyslehtisiä, joita levitti itsekin laivoihin. Lisäksi kuukausilehteä *Kotimainen lähetys* toimitettiin Kurvisten kotoa käsin.

Tältä ajalta tiedämme enemmän myös Wilhelmina Kurvisen toiminnasta. Hän hoiti kodin ja perheen ohella 25 vuoden ajan lehti- ja kirjatilaukset sekä niiden postituksen. Pietari Kurvinen oli yleensä aina menossa ja touhussa joka puolella: pelkästään vuonna 1885 hän teki lähes 800 vierailua laivoihin ja yli 2000 vierailua veneisiin.

Vuosina 1888–1891 Kurvinen päätyi Forssaan evankelisen herätysliikkeen työhön. Hän alkoi toimittaa *Todistusten joukko* -nimistä lehteä. Lisäksi Kurvinen julkaisi useita kirjoja, kaikkiaan noin 80. Hengellisten kirjojen kirjoittaminen ja kustantaminen toivat lopulta vakaan toimeentulon perheelle. Kurviset ostivat vuonna 1891 oman talon Tampereen Tiilitehtaankadulta. Laajeneva kustannustoiminta vaati entistä paremmat yhteydet ja Kurvinen osasikin järjestää kirjojen myynnin hyvin. Vähitellen Kurvinen alkoi kierrellä myös Evankeliumiyhdistyksen asioilla. Evankelisesta herätysliikkeestä tuli lopulta lähes koko perheen hengellinen kivi-jalka.

Vuonna 1900 Kurviset muuttivat Helsinkiin. Isä-Pietari liikkui yhä enemmän Japanin lähetysten asioilla, etenkin kun tytär Ester valittiin lähetiksi Japaniin ja P. J. I. Kurvinen alkoi opiskella teologiaa Keisarillisessa Aleksanterin yliopistossa eli Helsingin yliopistossa.

Hengellinen kuukausilehti lakkasi ilmestymästä, eikä kirjoja enää ilmestynyt montaa uutta. Tuloja elämiseen tuli kuitenkin kirjavaraston myynnistä. Pietari Kurvinen toimi myös Japanin-lähetysten opettajana. Kun Wilhelmina Kurvinen kuoli vuonna 1912, Pietari Kurvinen toimi vielä 12 vuotta evankelisen Siunaukselan lastenkodin matkapuhujana. Poika P. J. I. ja tämän puoliso Ilma Kurvinen olivat laitoksen johtajina vuosina 1915–1919. Sieltä nuoremman Kurvisen perhe siirtyi Karkun evankelisen kansanopiston johtoon ja Pietari Kurvinen jatkoi sen tukijana kuolemaansa asti vuonna 1925.

Pietari Kurvinen 1922

Hanna Stenius, musikaalinen kynänkäyttäjä

Kurvisten esikoinen Hanna Maria (1873–1935) oli musiikillisesti lahjakas ja kaunisääninen laulaja ja myös opiskeli musiikkia. Hänen puolisonsa Walter Fridolf Stenius (1865–1950)

toimi Suomen Pankin Sortavalan konttorin johtajana vuosina 1906–1930; pariskunta päätyi myöhemmin eroon. Perheeseen syntyi kaksi lasta, Ulla Stenius (1896–1979) ja Rafael Stenius (1897–1962). Molemmat työskentelivät taidealoilla. Ulla Stenius toimi musiikinopettajana. Rafael Stenius valmistui näyttelijäksi ruotsinkieliseltä kurssilta ja toimi muun muassa Turussa ja Vaasassa teatteriohjaajana. Jatkosodan aikana Stenius johti Aunuksen teatteria suomalaisten miehittämässä Itä-Karjalassa. Myöhemmin hän siirtyi vakuutusyhtiö Kalevan palvelukseen.

Svenska Pressen ja *Hufvudstadsbladet* julkaisivat 13.4.1935 Hanna Steniuksen muistokirjoituksen, jonka lienevät laatineet hänen kuoroystävänsä. Hannan monipuolinen musiikillinen harrastuneisuus, usean kuoron jäsenyys, hyväntekeväisyyskampanjat ja lehtikirjoitukset kuvaavat sekä Kurvisen perheen musikaalista lahjakkuutta ja perintöä että sosiaalista vastuuntuntoa. Hanna Steniusta keuhuttiin sujuvakynäiseksi toimittajaksi, jonka tekemiä haastatteluja ja muita artikkeleita ilmestyi erityisesti ruotsinkielisissä lehdissä, usein nimimerkillä Maj-ben-Haug. Myös radioesitelmistä löytyy mainintoja. Koko Kurvisen perhe oli täysin kaksikielinen, mikä käy ilmi muun muassa perheenjäsenten keskinäisestä kirjeenvaihdosta. Hanna Steniuksen perheen vaiheista on kuitenkin julkisesti löydettävissä vain hyvin vähän tietoa.

Naima Kurvinen, itsenäinen kosmpoliitti

Vuonna 1876 syntynyt Naima (Naema) Kurvinen on hyvä esimerkki siitä, miten näkyvään asemaan koulutettu nainen saattoi päätyä, kun pysyi naimattomana. Naima kävi Helsingin suomalaisen tyttökoulun ja valmistui kaksivuotisen kurssin päätyttyä sairaanhoitajaksi vuonna 1896 (Tikka 2007, 13–14). Vuosina 1897–1902 Naima Kurvinen toimi Sortavalan ja Oulun sairaaloissa ja lähti sitten opintomatkalle New Yorkiin. Sittemmin hän perehtyi sairaanhoidon kehitykseen myös Englannissa ja Saksassa.

Naima Kurvinen kutsuttiin vuonna 1904 Oulun lääninsairaalan ylihoitajattareksi, kun hän oli vielä Amerikassa. Vuonna 1905 alkanut pesti päättyi vuonna 1926, kun Kurvinen jäi eläkkeelle. Oulussa Kurvinen kehitti tarmokkaasti sairaanhoitajakoulutusta: hän luennoi oppilaille muun muassa etiikasta, mielisairaiden kohtelusta, aseptiikasta, lastenhoidosta ja rokotuksesta (Manninen 1998, 90). Hän toimi monella tavalla sairaanhoitajien ammattikunnan asioiden hyväksi. Vuonna 1907 hänet valittiin Ylihoitajataryhdistyksen ensimmäiseksi puheenjohtajaksi, seuraavana vuonna hän perusti Oulun sairaanhoitajayhdistyksen, samoin sairaanhoito-oppilaiden tukiyhdistyksen, sairaanhoitajien eläke- ja sairasapukassan sekä sairaanhoitajien lomakoti ”Lepolan” Muhokselle ja vielä sairaanhoitajien vanhainkodin Ouluun. Eläke- ja sairasapukassan hyväksi Naima Kurvinen julkaisi joululehteä *Pohjolan jouluruusuja*, jonka painos nousi kymmeneen tuhansiin ja jota levitettiin myös valtakunnallisesti.

Kurvinen oli myös perustamassa Onnelan lastenkotia Oulussa sekä Naisliiton Oulun osastoa. Jäätyään eläkkeelle Oulun lääninsairaalan ylihoitajan tehtävistä Kurvinen muutti vuonna 1926 Helsinkiin. Asiantuntijatyö jatkui komiteoissa, samoin toiminta sairaanhoitajayhdistyksessä. Kurvinen ryhtyi yrittäjäksi ja perusti Unioninkadulle Sairasaputoimisto & Opas Salven, johon maaseudulta kaupunkiin tulleet potilaat tulivat hakemaan opastusta vaikkapa siihen, kenen lääkärin puoleen kääntyä terveysongelmissaan. Salve toimi myös lyhytaikaisena hoivakotina muutamalle potilaalle kerrallaan.

Uskonnollisesti Naima Kurvinen irtautui lapsuudenkotinsa perinnöstä. Vuonna 1912 Naima Kurvinen perusti Yrjö Kallisen kanssa Ouluun teosofisen Aatto-looshin. Hänestä oli tullut teosofi ja Ruusuristin jäsen, ja Ruusuristille hän testamenttasi myös Salven.

Naima Kurvista on tituleerattu suoranaiseksi instituutioksi ja todelliseksi kosmopoliitiksi, jolle naisasia ja rauhanasia olivat sydäntä lähellä. Kurvisen maailmankuva ja häntä kohtaan tunnettu arvostus välittyvät monista hänestä kirjoitetuista lehtijutuista. *Suomen Nainen* totesi jo 1.2.1914:

Maailma on haaveilijoita täynnä, suunnittelijoita tulvillaan, mutta harvemmin tapaa suunnitelmien käytännön toteuttajia. Näihin jälkimmäisiin kuuluu Naema Kurvinen, Oulun lääninsairaalan toimelias ja innokas ylihoitajatar.

Naisten ääni -lehti korosti 23.1.1925 Kurvisen globaalia vastuuntuntoa:

[...] lämmin sydän ja se uudenajan henki, joka hänestä virtailee, on saattanut hänet harrastamaan m.m. sellaisia koko ihmiskunnan parasta tarkoittavia aatteita kuin naisasiaa, rauhanasiaa ja teosofiaa. On selvää, että n.k. yleinen mielipide suhtautuu tällaisiin pyrkimyksiin kirpeästi arvostellen. Varmaa kuitenkin on, että mitä tahansa näistä ylihoitaja Kurvisen aatteellisista pyrkimyksistä yleensä ajatellaankin, niin häntä kuitenkin pidetään harvinaisen rehellisenä ja rohkeana ihmisenä, joka ei välitä omasta kunniastansa ja maineestansa, silloin kun on kysymyksessä jonkun suuren, kaikkien ihmisten hyvää tarkoittavan asian ajaminen.

Suomalaisen Naisliiton piirissä Kurvinen pyrki edistämään muun muassa Minna Canth -opiston perustamista. Hän myös testamenttasi tarkoitukseen merkittävän summan.

Rauhankysymyksistä Naima Kurvinen myös piti puheita laajemmalle yleisölle, esimerkiksi Suomalaisen Naisliiton kevätkokouksessa Torniossa kesäkuussa 1925:

[...] uuden ajan kynnystä lähetessä syntyi naisliike sekä työväen- ja rauhanliikkeet. Vanha rappeutunut sivistys ei lempeästi katsonut näiden liikkeiden edistymistä, mutta koska ne pohjautuvat ihmisyyssaatteelle, niin ovat ne vaikeuksista huolimatta kulkeneet voittoaan kohden. Puhuja piti varmana, että vanha sivistys, joka panee valtiovallalle liian suuren arvon, pyrkii tyydyttämään kansallista itsekkyyttä ja on kaikkia kansoja yhdistävän ajatuksen vihollinen, vielä tulee kaatumaan ja antamaan tilaa uudelle, salaisesta diplomatiasta vapaalle ja yhteisen rauhan hyväksi työskentelevälle sivistykselle.

Rauhanliike ei pidä valtiota jumalana tai epäjumalana. Valtion tulee antaa kansalle hyvät elämisen mahdollisuudet. Ihmiset eivät ole valtiota varten, vaan valtio ihmistä varten. Ei siis kannata uhrata kalliita ihmishenkiä alituisissa sodissa valtioiden kesken. On saatava kansainväliset oikeuskäsitteet, jotka vastaavat kansallisia oikeuskäsitteitä. On saatava kansat ymmärtämään toisiaan hävittämällä rotu-, luokka- y.m. rajat. Elämä on pyhä ja loukkaamaton.
(*Naisten ääni* 15.8.1925)

Naima Kurvinen kuoli Helsingissä 57-vuotiaana vuonna 17.4.1933. Muistokirjoitukset kuvaavat hänen olleen sairaalloinen ja väsynyt, mutta edelleen hyvin aktiivinen. Kaikesta päätellen Kurvinen ei säästellyt voimiaan monissa luottamustehtävissä, yrittäjänä ja yhteiskunnallisena omatuntona.

P. J. I. ja Ilma Kurvinen, nuoren polven ja kansanopiston suunnannäyttäjät

Naima Kurvisen ohella julkisimmin toimi hänen veljensä P. J. I. Kurvinen (1882–1970), joka vihittiin papiksi vuonna 1907. Hänellä oli puolisonsa Ilma (o.s. Konkola) kanssa seitsemän lasta. Nokialla toimineen lastenkoti Siunaukselan johtajaparina Kurviset toimivat vuosina 1915–1919, ja kun lastenkodin johtokunta perusti vuonna 1918 evankelisen kansanopiston, he siirtyivät sen johtajiksi. Nokialta evankelinen kansanopisto siirtyi Karkkuun, missä se toimii edelleen. P. J. I. Kurvinen jäi opiston johtajan toimesta eläkkeelle 67-vuotiaana vuonna 1949.

Nuorempien Kurvisten perheestä ei löydy kovin paljon tietoja julkisista lähteistä. Esteri Kurvinen-Kärjen vanhimmat lapset muistelivat lämmöllä Karkussa viettämiään aikoja, jolloin saivat olla Ilma Kurvisen kotikoulussa ja hoidossa.

*P. J. I. ja Ilma Kurvinen lapsineen,
lokakuu 1920*

Kurvisten lapsista tunnettu omalla alallaan on tytär Auvo Kurvinen (1916–1979), joka toimi 1970-luvulla englantilaisen filologian professorina Helsingin yliopistossa. Auvo Kurvinen oli väitellyt tohtoriksi vuonna 1962 Oxfordin yliopistossa, missä tutkimustyötä ohjasi maailmankuulu kirjailija ja tutkija J. R. R. Tolkien. Kielellisesti monilahjakas Auvo Kurvinen sanoitti 1940-luvulta alkaen kymmeniä serkkunsa Toivo Kärjen iskelmäsävellyksiä, mutta ei halunnut vaarantaa akateemista uraansa ottamalla tekstejä omiin nimiinsä. Tekstitykset kirjattiin – kuten serkkukset olivat asian sopineet – Toivo Kärjen nimiin ja merkittiin vasta 1990-luvulla Auvo Kurvisen tekemiksi.

Ester Kurvinen-Kärki, Japanin-lähetyksen pioneeri

Ester Salome Kurvisen voi sanoa eläneen monta erilaista elämää. Vuonna 1900 vain 17-vuotias Ester lähti lähetystyöntekijäksi Japaniin, kun evankelinen herätysliike aloitti siellä ulkolähetystyön. Hän oli lähetiksi poikkeuksellisen nuori, mutta osoittautui päättäväiseksi ja pitkäjänteiseksi. Työkausi Japanissa kesti kuusi vuotta, minkä jälkeen Ester palasi vanhempiensa luo Suomeen.

Seuraavat vuodet hän etsi tietään, harkitsi erilaisia opiskeluvaihtoehtoja ja julkaisi teoksen *Kuusi vuotta Jaappanissa pääpiirteissään* (1908). Teos kertoo enemmän oloista ja tapahtumista Japanissa kuin ”pakanuuden pimeydestä” tai lähetystyöntekijän sisäisistä kamppailuista vieraassa maassa. Useimmat lähettien julkaisemat tekstit, joissa he kuvasivat työalueitaan ja niiden ihmisistä, oli tarkoitettu keräämään huomiota ja taloudellista kannatusta lähetystyölle. Ester Kurvisen teos kuvaa kuitenkin paitsi Japania, sen eksoottista erilaisuutta, myös lähetin kotoutumista monietniseen, -kieliseen ja -uskontoiseen ympäristöön. Intensiivisten työvuosien jälkeen omaa paikkaa Suomesta ei ollut helppo löytää.

Ester Kurvisen loppuelämän tehtäväksi ja kohtaloksi, voi sanoa, koitui avioliitto. Vuonna

1911 hän avioitui evankeliseen herätysliikkeeseen myös kuuluneen pastori Frans Kärjen (1884–1965) kanssa. Vuosina 1912–1925 Laihian kappalaisen perheeseen syntyi viisi poikaa ja kaksi tytärtä. Toivo Kärki on kutsunut sisarusparvensa nimiä ”hirvittäväksi nimisarjaksi” (Niiniluoto 1982, 25). Nimet kuvaavat vanhempien hengellistä vakaumusta: Usko, Lahja, Armo, Toivo, Rauha, Voitto ja Ilo.

*Pietari Kurvinen tapaamassa tyttärensä perhettä
Töysässä 1921. Frans Kärki kuvassa oikealla*

Esterin tiedetään kärsineen mielenterveysongelmista, joihin apua ei haettu ajoissa. Emme voi tietää, aiheutuivatko ne esimerkiksi synnytyksen jälkeisestä masennuksesta, tai olivatko ne ristiriitaisen avioliiton syy vai seuraus. Frans Kärki oli vähintäänkin yhtä tunteellinen kuin vaimonsa, mutta lisäksi varsin ankara, myös kasvattajana. Hän oli periksiantamaton raittiusmies, joka vastusti myös tupakkaa ja kahvia. Varsinkaan uskonnollisissa piireissä avioliittoja ei kuitenkaan purettu, ja Ester ja Frans Kärjen liitosta muodostui henkinen, vaikka ei hengellinen taistelu. Frans Kärjen vuodet maalaisliiton kansanedustajana 1920-luvulla sekä muutama muut erillään olon ajat antoivat molemmille kaivattua rauhaa. Myös lapset pitivät paris-

kunnan yhdessä. Kärjen kulttuurikodin pojat koulutettiin ylioppilaiksi ja tytöt keskikoulun loppuun saakka.

Ester Kurvinen sai kuitenkin roolin, johon ei mahtunut ja jossa hänelle ei riittänyt ymmärrystä. Olosuhteet edellyttivät Esteriltä taipumista sovinnaisuuteen ja odotusten mukaiseen käytökseen, omien tavoitteiden ja pyrkimysten painamiseen taka-alalle. Ester olisi halunnut tehdä jotain enemmän kuin mihin vaimona ja äitinä oli mahdollisuuksia, mistä kertovat pyrkimykset hierojakouluttajaksi ja yrittäjäksi. Naima-sisaren tuki ja esimerkki kannustivat myös tähän. Ester oli kielitaitoinen, pystyvä ja kunnianhimoinen kuten oli jo Japanissa osoittanut – ja mitä myös kirjalliset työt todistavat. Virsisanoitukset ovat oivaltavia, Japania käsittelevä teos viihdyttävää ja valistavaa luettavaa. Maalaispappilassa, vaikeassa avioliitossa mieli särkyi ja voimat ehtyivät. Ester Kurvinen-Kärki eli papinrouvana koko loppuelämänsä ja kuoli 68-vuotiaana maaliskuussa 1952 poikansa Armo Kärjen kotona Vesilahdella.

Lopuksi

Miten tulkitseen tutkijana Kurvisten perhettä? Oliko Pietari Kurvisen omaelämäkerrallisen teoksen nimi *Ihmeellisiä teitä* enne?

Pietari Kurvisen kohdalla toteutui sama ilmiö kuin monen muun mieslähetin kohdalla: lähetystyö tarjosi sosiaalisen nousun väylän. Perhe nousi vaatimattoman alun jälkeen kovalla työllä keskiluokkaan.

Perheen keskeinen kantovoima oli luonnollisesti uskonnollisuus. Polvirukoukset kuuluivat kodin tapoihin. Kaikesta päätellen Kurvisen perheessä elettiin tunteella: niitä näytettiin ja niitä seurattiin. Pietari Kurvisen omaelämäkerta *Elämäni uralta: Ihmeellisiä teitä* (1913) on tunnekylläinen kuvaus pitkästä elämäntaipaleesta. Uskonnolliseen kirjallisuuteen sisältyy runsas annos metaforista, hengellistä tunnekuvausta, ja sitä on myös Pietari Kurvisen muistelmissa.

Uskonnollisuuden mukana tuli myös Pietari Kurvisen uurastus sananjulistamiseksi ja koko perheen panos siihen. Evankelinen uskonnollisuus merkitsi määrätietoista työtä yhteiseksi hyväksi. Se näkyi oma-aloitteisuutena ja tarmokkuutena, tietynlaisena sinnikkyytenä, jolla kaikki Kurvisen sisarukset raivasivat tietään, mutta eivät ensisijaisesti omaksi hyväkseen vaan yhteiskunnallisesta ja jopa globaalista vastuusta ponnistaen. Ester jakoi isänsä lähetyskutsumuksen, Naima omistautui sairaanhoitajakoulutuksen kehittämiseen, naisasiaan ja rauhanaatteen edistämiseen, Hanna puolestaan loi musiikista ja kirjoittamisesta itselleen elämän sisällön.

P. J. I. Kurvinen on puolestaan varsin hyvä ja tyypillinen esimerkki aikakautensa keskiluokkaisten perheiden poikien koulutuspyrkimyksistä. Hän valmistui papiksi – se oli jotain, mihin isä ei koskaan ehtinyt tai voinut keskittyä. Ja hän teki uran lasten ja nuorten kasvattajana yhdessä puolisonsa kanssa. Tässä näkyi myös sukupuoleen liittyvä ero: pojille oli mahdollista korkeakoulutus, tytöille katsottiin riittävän vähäisempikin koulutus. Naima Kurvinen loi sukupuolestaan huolimatta todellisen uran, mutta sen edellytyksenä oli naimattomuus ja siitä seurannut täydellinen itsenäisyys.

Kirjallisuus

Jalagin, Seija (2007): *Japanin kutsu. Suomalaiset naislähetit Japanissa 1900–1941*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Jalagin, Seija (2015): Ester Kurvinen-Kärjen elämät. Teoksessa Heini Hakosalo, Seija Jalagin & Tiina Kinnunen (toim.) *Lisää tällaista. Marianne Junilan juhlakirja*. Scripta Historica 37, 129–143. Oulun Historiaseura.

Kurvinen, Esteri S. (1908): *Kuusi vuotta Jaappanissa pääpiirteissään*. [Tekijän kustantama.]

Kurvinen, Pietari (1913): *Elämäni uralta. Ihmeellisiä teitä*. [Tekijän kustantama.]

Manninen, Turo (2008): *Pohjoisen Suomen sairaanhoidon historia*. Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä.

Niiniluoto, Maarit (1982): *Toivo Kärki. Siks oon mä suruinen*. Tammi.

Saarisalo, Aapeli (1978): *Pietari Kurvinen, kaukokatseinen karjalainen*. WSOY.

Tenkanen, M. V. (1948): *Nuori Pietari Kurvinen*. Pellervo-Seura.

Tikka, Johanna (2007): *Ylihoitajattarista terveystieteiden akateemisiksi. 90 vuotta hyvän hoidon ja ammatin hyväksi*. Terveystieteiden akateemiset johtajat ja asiantuntijat TAJA ry, https://www.taja.fi/site/assets/files/1140/taja_historiikki.pdf

Tekstin kuvitus:

Museovirasto (kuvat merkitty)

sekä

Kurvisen sukuyhdistys ry:n kuva-arkisto

Kurvisen sukuyhdistys ry:n kotisivuilta löytyvät erilliset henkilöesittelyt:

Pietari Kurvinen, Naema Kurvinen, Ester Kurvinen ja Toivo Kärki

Lisäksi kotisivuiltamme löytyvät seuraavat aiheeseen liittyvät tekstit:

Hallintoneuvos Pekka Kurvisen alustus aiheesta Kurviset Karkussa

(<https://www.kurvisensukuyhdistys.fi/historia/muisteluksia>)

sekä Ester Kurvisen tyttären Lahja Oittisen muistelot, joissa hän kertoo mm. ukistaan Pietari Kurvisesta ja enostaan P. J. I. Kurvisesta

(<https://www.kurvisensukuyhdistys.fi/historia/muisteluksia/lahja-oittisen-muistelmat>)